سالینی پٹّ ءُ پولی تاکبند "ہنکین"، تاک۔10، سال۔2018

منیر بادینیءِ گدار ’’من مراں یاکہ تو بمر‘‘ ءِ پگری چارءُ تپاس

واحد بخش بُزدار

اسسٹنٹ پروفیسر، نیشنل اِنسٹیٹیوٹ آف پاکستانی لینگو ئیجز،

قائدِ اعظم یونیورسٹی،اِسلام آباد، پاکستان

Abstract:

*The Novel “**Man mirán ke tao bimir**” is a symoblic Novel. The descriptive technique has been used to compose this novel, but the characters are still suspecious. This Novel encirles the two characters e.g Asmat and Hassan Murad where they feel that they are passing through the same experiences of life.*

This paper illustrates the the two characters in detail.

گچین لبز: چیدگ، تکنیک، کردار، عصمت، حسن مراد

’’من مراں یاکہ تو بمر‘‘، یک چیدگی گدارایت۔ بیانیہ ٹیکنیک ءُ ازمءِ باوجوت ایشی تہا یک پیمیں مجانکی ءُ پُراسراری یے درابیت اِنت۔ گدارءِ قصّہ دومزنیں کارست عصمت ءُ حسن مرادءِ چپ ءُ چاگردءَ ترّیت کہ اُدا عصمتءِ دل ءَ یک مارشت یے ودی بیت کہ آئی ءُ حسن مرادءِ زندیک پیمیں تجربگ ءُ یک ہمردیں مِکنکل جاوراں یےءِ واہنداِنت۔

چیاکہ اُدا زندءِ جاوراں ءُ ایشی جُنزشت ءُ گنزران یک پیماَت کہ آئرادو جتائیں مردم تیرکنگ ءَ اِنت۔ ہمیشکا عصمتءِ واہگ اَت چریشاں بائیدیں یکے زندگ بہ بیت اِنت ءُ دومی بہ مرایت۔ پرچاکہ ہردو یک پیمیں سڑتگیں ءُ پونچیں زندے گوازینگا اِنت گوں عصمت ءِ ہوالگ ءَ منیر بادینیءِ اے جاوراںءِ باروا نبشتہ کنت۔

’’چہ لہتیں روچ ءُ شپاں آئرا ہمے مارشت بوگا ات کہ آئی زندءِ ہچ پاہدگ ءُ سیت یے نہ اَت۔ چیاکہ آساری ءَ حسن مرادءِ صورت ءُ پیکرءِ تہا اِے زندءَ دیستگ اَت۔ چُشکہ

منیر بادینیءِ گدار ”من مراں یاکہ تو بمر“ ءِ پگری چارءُ تپاس

> آحسن مراد اَت چہ کسانیءَ تاں وتی مزنیءَ، ءُ اگاں آساریءَ حسن مرادءِ پیکرءِ تہااِے زندءَ دیستگ اَت ءُ اچ ایشی سردءُ گرمءَ چہ گوئستگ اَت۔ گڑانوں اگاں آ زندگ بوتیں ہم گڑا آئی زندگانیءِ چے متلب ءُ چے معنہ۔۔۔۔۔ مردم یک وارے زندگ بیت، یک وارے ورنا بیت، یک وارے پیر بیت ءُ یک وارے مریت ءُ اگاں منی زندءِ اے دُرائیں پیلو بوتگ انت گڑا چے ایشی تہا حکمت ئے استت کہ من یکوارے دوارگ عصمتءِ شکل ءُ صورت ءُ بدن ءُ پیکرءِ تہا یک وارے پدا زندگ بوتیناں؟ (بادینی، (2011:9-10

بُندری صورتءَ اے ناول دو مردمانی ذاتی قصہّ ءُ آیانی پونچیں زندءِ قصہّ یے نہ اِنت بلکیں دو نسلانی ءُ دو نوبتانی انچشیں بڑنگیں قصہّ ایت کہ اُدا پیشگیں ءُ انوگیں ہر دو نسل یک پیمیں زندے تیر کنگا اَنت ءُ یکیں تجربگءِ آماچ گندگ بنت۔

بزاں گوستگیں وہدءُ ہستیں دورءِ تہا چُشیں حاسیں پرک ءُ پیری کشک یے درانہ بیت کہ آچہ یک دومیءَ جتاءُ گستا زانگ بہ بنت ءُ ہستیں وہدءِ تہا ہچ پیمیں پگری ءُ لیکی مٹ ءُ سٹی یے یاکہ گزرانی بدل سدلی یے گندگا نیاتک۔ ہما کہنیں سڑتگیں ءُ پونچیں زندءَ آزی ہم ہما ڈولءَ اَت ءُ مروچی ہم ہما پیما گرودت سنگہ بزاں شائیگانیں سندےءَ بلوچستانءِ سرا سہیل اَت ءُ چہ کرناں مہلوک ہمے سڑتگیں زندءِ چیرءَ ہیسلگ ءُ ہمپان انت۔

منیر بادینی دگہ جاگہےءَ عصمتءِ ہوالگءَ گرودت سنگھءِ اوشت آماچیں جاورالءِ بارا و تران کنانءَ درائینیت۔

> ”بلے عصمتءَ چہ کُلاں مزنیں گلگ چہ گرودت سنگھءِ مردماں اَنت کہ آئی دردءُ ڈُکھاں نہ زانتاں ءُ گل ءُ تلگانی سرا نندوک گوڑاکو، تمباکءِ چلم کشتاں، پتہ گوازی کُرتاں یا باڑوءُ بانگو جنگ داتاں یا وتی ککوءُ طوطی آنی پنجرگاں تلگءِ سرا ایر کرت انت ءُ اِے مرگ پنجرگءِ داراں گوں وتی بانزلاں ہارینتاں ءُ مرگانی ہمے ہارینگءِ سرء

وَش بوت انت ءُ عصمت حیال کنان بُوت۔۔۔۔۔ گرودت سنگھ گلیءِ مردم آئی المی ئیں ڈک ءَ مراناں ءُ آئی پکری ناجوڑی ءَ مزاناں کہ گرودت سنگھ گلیءِ دُرائیں باشندگ، کمین ءَ ونا کیں مردم بلکناوت ہے ناجوڑیءِ ٹپی اتاں کہ آیانی وتی دُرائیں زندیک دوپرائینگ ءُ رپی ٹیشن ے ات ءُ اچ ایشی کم ہچ نہ ات۔ بلے عصمت گرٹت کہ اچ آیان کسے ءَ راچُشکہ بوڑے مہ وارت کہ وتی زندءَ بزانتین، پوہ بوتین ءُ بدل پکرتین۔"(بادینی، پمیشکا بائذآت کہ انچش بہ بوت اِنت کہ دونسلانی ءُ دونوبتانی یا کہ گوستگیں ءُ انوگیں دوُرءِ تہامٹ ءُ سٹیءِ یک پدرائیں کشکے پدر بہ بُوت انت ءُ زندءِ یک نوکیں دروشم یے ودی بہ بوتیں۔ بلے ہر دونسل ءُ ہر دونوبتانی بژنی ءُ ویل یک پیما اتنت ءُ گرودت سنگھ ءَ زند اوشتا تگات۔ ناں اُدا زندءِ زانت ءُ پھمے پشت کپتگ ات ءُ نئیکہ زندءِ درائیں جہتے ودی آت۔

اِے درگت ءَ منیر بادینی نوشتہ کنت۔

"پرچا کہ زندیک یے آت کہ ایشرا دومردم گوازینگا اتاں ءُ زنداگاں یکے آت گڑا ایشی تہا یکے ءَ زندگ بوئگی ات ءُ دومی ءَ مرئگی آت، من ءَ زندگ بوئگی آت ءُ آئرا مرئگی ات یا کہ آئرا گوں مرک ءَ دوچار بوئگی آت ءُ من ءَ زندگ بوئگی ات۔۔۔۔۔۔ بلے من اِے حاطرا زندگ بوئگ نہ لوٹت کہ اگاں زندگانی یکے ات ءُ ماد واتاں تو زندءِ مزنیں بہرے آگوازینتگ ات ءُ پہ من ہچ چیزے پشت نہ کپتگ آت۔"(بادینی، 54 :2011)

چو شیں سڑتگیں ءُ پونچیں زندءِ درگت ءَ ادا دوستوئفیسکیءِ ناول The Possessedءِ کارست شیتوف(Shator) گیرآرگ کرزیت کہ اے ناولءِ تہا شیتوف ءُ آئی دوی کارست یک سیاسی گل یے ءَ گوں سیادی دارآنت کہ آروسءِ تہا مردم گری ءُ مالی ءُ گُذرانی مٹ ءُ سٹ یےءِ واہگدار انت۔ بلے زارءِ بادشاہیءِ تہامٹ ءُ سٹءِ کردیک گرانیں ءُ مشکلیں کارایت پدا ہم اِے درگت ءَ شیتوف گشیت کہ

منیر بادینیءِ گدار "من مراں یا کہ تو بمر" ءِ پگری چارءُ تپاس

نوکیں انساں تنا وہدی ودی بُوت نہ کنت تاوہدیکہ کہنیں انسان وتی جانگ ءَ مٹ مہ کنت۔(Dostoevsky, 1916)

انچش اِے گدارءِ تہا ہم یک جاگہے عصمت یک سیاہءُ تہاریں شپ یےءَ حسن مرادءَ رامسیت ءِ تہاگٹ کنت۔ آئیءِ ردیں کارءُ کردءُ رد پہمی آنی درگت ءَ آئیءَ گوں بحثءُ تران کنانءَ درائینیت۔

> "منیءُ تئی زندءِ تہا یک منطقی نابرو بری یے، آنکہ ہر کسی زند جتااِنت بلے منیءُ تئی زندیکءُ ماں اچ وت جتانہ بنت، ءُ نوں اِے مستریں ذمہ واری ءَ مناءُ ترا منگی کپیت، نہ کہ مئے زند راڑ راڑ بیت، ہچ چیز پشت نہ کپیت۔ اِے مزنیں ذمہ واری یےءُ من ترا زندءِ ہے مزنیں ذمہ واریءِ مارشت دیگا پہ آہتگوں"(بادینی، 2011:64)ءُ ایش کہ "باز دیرءَ پد تر امذہبءِ ءُ حُداءِ وجوتءِ مارشت بُوتگ کہ تو مسیت ءَ کائےءُ وتی دُرائیں شپءَ مسیتءِ تہا گوازینئےءُ چہ حُداءَ پہ وتی سیاہ تہاریانی حاطرا مافی لوٹئے چیا کہ تئے وہدی توچہ وتی زندءِ المی ئیں ذمہ واریانی زورگ ءَ دُورئے۔۔۔۔۔۔ بلے ایش دُرا تئی ردی اِنت، المی ئیں ردی، المی ئیں ناسرپدیءُ ناپوہی اِنت کہ تو وتی ذمہ واریاں دگرےءِ سرا دور دیئےءُ وش مہ بئے کہ منی زندا یوک ءَ تئی زنداِنت، بے مٹءُ بے مثلءُ حاص اِنت کہ گوں دگراں ایشی ہچ تعلقداریءُ ہچ رشتگ یے نیست۔"(بادینی، 2011:64-65)

چریشیءَ ابید منیر بادینی اِے گدارءِ تہا حسن مرادءِ نفسی واہگانی سرا ہم بحثءُ تران کنت کہ آ وتی کرتگیں ردیءِ سرا چہ واجہیں حُداءَ پہلی لوٹیت۔ منیرءِ نزینک ءَ بکشگءُ پہلیءَ چہ زیات بائیداِنت کہ مردم وتی کردءَ بہ چاریتءُ وتا رامٹ بکنتءُ وتی ذمہ واریانیءَ بہ ماریت

منیر بادینیءِ اِے درگت ءَ نوشتہ کنت کہ

> "بلے تئی (حسن مراد) بدنءِ واہگانی آسر تئی بانگو بوت وہدیکہ تئی ارواحءِ واہگانی آسرا حُدااِت، بلے تو وتی بدنءِ آسراتیءُ آسودگی آنی حاطرا حُداءَ ہم نہ زانتءُ نوں کہ تو وتی شپاں مسیت ءِ تہا ذکر کنگ ءِ تہا گوازینگائے تو ایش تئی یک بے سوبءُ بے سیتیں

جُھدے۔ اِے ھُداءِ سجدہ کنگ ءِ یک میکانکی وڑءُ ڈول ے۔ ءُ تو تننے وہدی وتارا رد
ءُ دہو کہ دیگّائے ءُ تننے وہدی تو ہماں الّی ئیں ذمہ واریانی زورگ ءَ پہ تیار نہ ئے کہ منی ءُ تئی
زندیکے کہ من پہ تئی زندءِ ہر حرابیءِ ذمہ واراں ءُ انچش تو پہ منی ہر چیزءَ ذمہ وار ئے کہ
مئے انسان گیری ہمیشی تہااِنت۔"(بادینی،2011:65)

عصمت ءُ حسن مراد ہر دُکانی بژنی ایش اِنت کہ آ زندءِ بُرز تریں سندءَ وتی وتی ذمہ واریان ءَ سرپد نہ
انت۔ آ سرپد نہ اَنت کہ زندچے ایت ءُ آزاتی چے ایت؟

عصمت دراہیں ہرابی ءُ ردیانی ذمہ وار حسن مرادءَ لیکیت ءُ حسن مراد چہ وتی ذمہ واریان ءَ دزکش
بوان ءَ چہ واجہیں ھُداءَ پہلیءِ طلب گار اِنت۔ بلے وتی ذمہ واریانی مار گا تیار نہ انت وتارا مٹ کنگ ءَ تیار نہ
اِنت۔

منیر بادینی آ اے درگت ءَ نوشتہ کنت کہ

''زندءِ تہا اولی وار آ ئرا (بزاں عصمت ءَ را) گوں شدت ءُ مارشت بُوت کہ تننے وہدی
آوتی دُرائیں سیاہ تہاریانی ذمہ واری آئی حسن مرادءِ سرءَ دوُر داتگ ات کہ ایشی متلب
ایش ات کہ آوتی آزاتیءَ وت کارمرز کنگا وتارا پہریزگات ءُ دُر دار گات کہ آ ہنی آدم وتی
آزاتی ءَ چہ ناچکار بوتگ ءَ پہ ڈول ڈولیں رہبند درگیجیت تانکہ اِے ذمہ واری آئی کوپگانی
سرءَ ایرمہ بیت کہ کس دگرے ایشان بزوریت ءُ کس دگرے ذمہ واربیت۔ چشکہ
عصمت تننے وہدی پہ وتی زندءِ دراِئیں ہرابیاں حسن مرادءَ ذمہ وار کرتگ ءُ حسن مراد
ھُداءَ ذمہ وارزانت۔"(بادینی،2011:67)

منیر بادینی آ اذمہ واریانی درگت ءَ مارٹن ہائیڈیگرءِ پگرءِ نیمگا اشارہ کنت۔ ہائیڈیگرءِ نزینک ءَ انسان
ءِ ہاترا دو راہ اَنت۔ یک راہے ایش اِنت کہ آوتارا مُچی (Crowd) ءِ تہا زیان بکنت ءُ چہ وتی گستائی ءَ انکار بہ
کنت ءُ چہ وتی ذمہ واریءُ وتی وس ءُ واک ءَ دزکش بہ بیت ءُ مُچی بزاں دگرانی ''مچکائی باور'' ءِ سرا بیسہ بکنت۔
یا چہ وتی ذمہ واری ءُ وت واکی ءَ کاربندان ءَ وتی راہاں، وتی منزلاں وت شوہاز بکنت۔

منیر بادینیءِ گدار ”من مراں یا کہ تو بمر“ ءِ پگری چارءُ تپاس

اوّلی صورت ءَ آئی زند بے مکسدءُ بے پاک(inauthentic Existence)بیت ءُ وہدیکہ دومی صورت ءَ آئی زند بامکسدءُ بامعنائیں زندے(authentic Existence)بیت۔(Martin, 1996:199, 122, 182-183)

پرچا کہ جوتی پگرءُ پلسپہ ءِ تہا بے دروریں مردم یےءِ پیما پُر بیسہیں ءُ پکیں زندےءِ تیر کنگ چہ درستاں ارزشت تریں چیزے اِنت۔ وہدیکہ لس مردمانی پیما زندءِ گوازینگ بلاہیں ڈوہ ءُ گناہے زانگ بیت۔ ایشانی نزینک ءَ مچکائیں ءُ جمیں زندءِ تہا مردم چہ وتی آجوئی ءُ چہرزا(Choice)ءَ دزکش بیت ءُ آئی کردیک رندگیرےءِ سورت ءَ دیما کئیت۔

اِے درگت ءَ ژان پال سارترExistentialism is A Humanismتہا نوشتہ کنت کہ وہدیکہ مااِے گُشیں کہ انسان وتی ذمہ وار وت اِنت۔ گڑا ایشی ءَ مراد اِے نہ اِنت کہ آ ایوکا وتی جندءِ ذمہ وار انت بلکیں آ تیو گیں بنی آدمءِ ذمہ وار انت

> *And when we say that man is responsible for himself, we do not mean that he is responsible only for his own individuality, but that he is responsible for all men (Sartre, 2007:23)*

ژاں پال سارترءِ نزینک ءَ انسان ہما اِنت کہ آ وتی کردءِ سورت ءَ وتا گیشینت ءُ وتا ردیما کاریت۔ اگاں چہ انسان اِے دنیاءِ تہا چہ وتی رزاءَ ابید دؤر دئیگ بوتگ۔ بلے بائیدِ انت کہ اِے دنیاءِ تہا آئیگ ءَ پد آ وتی وجوت ءُ وتی ہستی ءَ بہ شوہازیت ءُ وتی ہست بوئیگءِ ثبوت بہ دنت۔

اِے درگت ءَ سارتر نبشتہ کنت۔

> *Man is not only that which he conceives himself to be, but that which he wills himself to be, and since he conceives of himself only after he exists, just as he wills himself to be after being thrown into existence, man is nothing other than what he makes of himself.(Sartre, 2007:22)*

منیر بادینی ہم اِے گدارءِ تہا عصمت ءُ حسن مراد ءِ پرے ہاتراڈو باریت ءُ ایر جنت کہ اِے ہر دو کارست ناں ایو کا وتارامٹ کنگ ءَ تیار نہ انت بلکیں ہر دو چہ وتی رزاءُ وتی اراد گ ءُ چہ وتی گواچنیں ہستی ءُ وجوت ءَ ز بہر انت۔

اِے درگت ءَ سارترؔ دیمترا جاگہے نوشتہ کنت کہ

> *When we say that man choose himself, not only do we mean that each of us must choose himself, but also that in choosing himself, he is choosing for all men.(Sartre, 2007: 24)*

منیر بادینی اِے گدارءِ تہا حسن مرادؔءِ ہوالگ ءَ گوں ہے گُشگ لوٹیت کہ آمسیتءِ یک کنڈے ءَ نشتگ تیو گیں شپ وتی نجاتءِ راہاں شوہازیت۔ بلے ذاتی آجوئی ءُ نجاتءِ لیکہ ہچ جاگہہ نگواہیت بلکیں انسانی پہریزگ ءُ نجات ہمیش اِنت کہ آوتی نجات ءُ ذمہ واریاں گوں ہوار تیو گیں بنی آدمءِ آجوئی ءُ نجاتءِ باروا سوج ءُ بیچار بکنت ءُ یک پکیں وجوت ءُ ہستی یےءِ درگت ءَ بائیدانت کہ آوتی ذمہ واریاں بہ ماریت ءُ پیلہ بکنت۔

منیر بادینی آے درگت ءَ نوشتہ کنت۔

> "بنی آدم وتی آزاتی ءَ ہمنکس کہ شموشیت ءُ اچ آئی وتار اُدور داریت ہمنکس گیش آیک تنیابیت، بلے وہدیکہ آوتار اوتی ذات ءَ ذمہ وار کنت ءُ وتی آزاتی ءَ کار مرز کنت گڑا ہمنکس گیش آچہ وت ءَ ترُسیت کہ آزاتیءِ کار مرز کنگءِ تہا یک ترُس یے ہم مان اِنت کہ ایش یک انچیں ترس ایت کہ باز مردم نشتگءِ تہا وتارا اچ ایشی دُور داران ءُ باز مردم ایشی انتہا سربو تگءِ تہا وتار افُوک کن انت۔ کشانت چیا کہ آوتی آزاتیءِ کار مرز کنگ ءَ چہ وتار ازہر حیال کن انت چُشکہ آچٹ یکتناءُ ایوک بہ بنت" (بادینی، 2011: 245-246)

مارٹن ہائیڈیگر ءُ ژان پال سارترہر دُکانی لیکہ ہمیش اِنت کہ انسان وتی آجوئی یا کہ آزاتیں اراد گ ءُ رزاءِ کار مرزیءِ وہد ءَ یک پیمیں بیم ءُ دہشت یےءِ آماچ بیت۔

منیر بادینیءِ گدار ”من مراں یاکہ تو بمر“ءِ پگری چارءُ تپاس

ہائیڈیگرءِ متابک ءَ مردمےءِ امکانیءُ زمانی کارءُ کردءِ سبب ءَ یک پیمیں بیمءُ دہشت یے ودی بیتءُ ہمے بیمءُ دہشتءِ ودیکاری بلکیں دہشت یا مرکءِ صورت ءَ دیما بئیت اِنت۔ چیا کہ آجوئیءِ سماءُ سسا مردمءِ ہاترا دہشتءِ سبب ٹہیتءُ دہشتچہ بے شہی (nothingness)ءَ ودی بیت کہ آ مردم یےءِ جوہرءُ آئیءِ رزا (Choice)ءِ نیام ءَ اڑ اندے ودی کنت (Martin, 1996: 245-246)

آسری تران:

بہرحال ”من مراں یاکہ تو بمر“ءِ بُنیءُ بُنکی حیال انسانی جزمءُ ارادگءُ انسانی کارءُ کردءُ انسانی ذمہ واریءُ آجوئیءِ جستءُ جیڑہانی چپءُ چاگردءَ ترّایتءُ منیر بادینیؔ ءَ اے گدارءِ تہا گوں شریں وڑے ءَ اِے جُستءُ جیڑہان ءَ تپاستگءُ دیما آؤرتگ۔

شوندات:

بادینی، منیر احمد 2011: من مراں یاکہ تو بمر، نیو کالج پبلی کیشنز، کوئٹہ

Dostoevsky, F. (1916): The possessed (The Devils) Translated by Constance Gamett, The University of Adelaide Library,South Australia 5005. (Originally published in 1871).

Heidegger, Martin (1996): Being and Time, state University of New York press. (Originally published in 1953).

Sartre, jean-Paul (2007): Existentialism is A Humanism, Edited by John kulka, Yale University press. (Originally published in 1946